

ΙΟΥΔΑΙΟΙ

ΕΞΟΠΚΙΣΤΑΙ,

(Acto. XIX. v. XIII.)

LEVITER ADUMBRATI
DISSERTATIONE PHILOLOGICA,

QUAM,

NUTU AMPLISS. FACULT. PHILOSOPH.
IN REG. ACAD. UPSALENSI,

PRÆSIDE

VIRO CELEBERRIMO,

DOM. MAG. JOHANNE
J. AMNELL,

GR. LIT. PROFESSORE REG. ET ORD.
IN AUDIT. CAROL. MAJ. XXVIII APRIL.
MDCCCLVIII.

H. A. M. S.

PRO SUMMIS IN PHILOSOPHIA
HONORIBUS,

EXAMINI PUBLICO MODESTE SUBJICIT
ALUMNUS GUTHERMUTHIANUS,

ERICUS KLINT,
UPLANDUS.

UPSALIE, Excid. L. M. HÖJER, Reg. Acad. Typog.

VIRIS

*Maxime Reverendis Amplissimisque,
Ven. Consistorii Ecclesiast. Stockholmensis
ADSESSORIBUS
Gravissimis,*

*Dom. Doct. ABRAHAMO
PETTERSSON,*

Ecclesiæ Riddarholmensis PASTORI
Laudatissimo.

*Dom. Doct. ANDREÆ
MURRAIJ,*

Ecclesiæ Germanicæ Primario PASTORI
Meritissimo.

*Dom. Mag. LAURENTIO
PORTUAN,*

Ecclesiæ S. Catharinæ PASTORI
Dignissimo.

PATRONIS ET PROMOTORIBUS

Optimis, Faventissimis.

בָּעֵד צַאתִי לְקֹרְאַת הַלְמֹודִים עַם הַמַּכְתָּב הַזֶּה
עַל בָּעֵל שֶׁם שַׁהֲיוּ מִיהוּדִים וְחַנָּה עַל
עַל לְבִי לְרוּם שְׁמוֹתֵיכֶם בָּאוּנִי כָּל בְּנֵי חֲכָמָה
בַּעֲבוּר שָׁאַמְלָט מִלְשׁוֹן הַרְעָע וְאָמַץ חַזְבָּעֵנִי
כָּל קֹרְאָ בָּו: כִּי זְנוּתִי רֹוב הַסְּדָכִים לְבַיִת אָבִי
וּרְחַמִּים גְּדוּלִים אֲשֶׁר הַפְּלָאָתָם לְעָשָׂות אָתִי
מִיּוֹם דָּאָשׁוֹן בָּאָתִי בַּעֲנִינִיכֶם: וְחַבּוּר כְּמוֹ אֲשֶׁר
בְּקָרְבֵּי וּרוֹחַ נְדִיבָּה תָּבֹא עַלְיָה לְכַתּוֹב כָּל הַמּוֹן
גְּמֻולִינִיכֶם בְּלוֹחַ לְבִי וְאַיִן יוֹם יַעֲבֹר אֲשֶׁר לֹא
אָורֶה בָּו טְבוּתְכֶם הַגְּדוּלָה וְנְפָלָאת מִשְׁלָמָה
בְּכָל יְמֵי חַיִּים: עַל כֵּן חָרְסָתִי חַיִּים לְעָלוֹת אֶל
בִּיתֵּיכֶם מָוֵי הַנְּשָׁגְבִים וְלַחֲבֵיא אֶל הַדוֹּמָם
רְגִלִּיכֶם קָרְבֵּן קָל וַקְטָן שְׁלַבְדוֹ אֶל תְּחִתְיָרֵין:
וּמִי יַתֵּן שִׁיחָה כְּמוֹ אֶת תּוֹרָה הַנְּאָמֵן לְפָנִיכֶם:
כִּי מַרְחֹק אֲשֶׁר כַּפֵּי אֶל דְּבַר קְדָשָׁכֶם וְאֲשֹׁועַ
בַּיְדֵי אֲדוֹנֵינוּ וְהַקְשִׁיבוּ לְקוֹל תְּחִנּוֹנִי לְקַחְתָּ מְעוֹשָׁה
אֲצַבְעָותִי הַזֶּה בְּסִבְרַ פְּנִים כַּאֲשֶׁר תְּחִנָּנוּ לְכָל
שְׁקָדִים עַל מִזְוֹות פְּתַחְזָה הַעִזִּין וְאַחֲשָׁה בְּצֶל
כְּנַפְיַיכֶם וְאַשְׁמָה בָּו כְּשַׁמְתָּה בְּקַצִּיר: אַבְלָ אָוִי
ל

לֵי כִּי לְשׁוֹנִי נָעַדְרָכֶל הַיְפִי וְהַעֲרֻבּוֹת לְסִפְחָה
רוֹב חַסְדָּכֶם שַׁחַגְדָּלְתֶם לְעַשְׂוֹת : וְהַנָּה אַתֶּם
אָנָשִׁי אֱלֹהִים וְהִיּוּתֶם לְבִית מָוֶלֶדֶתְּנָנָן רֹוח
וּכְמַעַן הַיּוֹשָׁעָה אֲשֶׁר לֹא יָכוֹבְוּ מִימֵיכֶם וְעַתָּה
לְמַה תָּחַדְלוּ לְרוּחָם נִימֵיכֶם : וּבָכֶל זָאוֹתְךָ
אֶל יְחִידָר אַפְנֵיכֶם לֵי בְּעוֹרְנֵיכֶם מְדָבֵר וּמְתַפְּלֵל אֶל
יְיָ מִבְּלַ נְפָשִׁי בַּعַד יְשֻׁוּתְכֶם לְאַטְוֹר : יְפַתֵּח
הַקְּבָה אֶת אַרְבָּותְךָ הַשְּׁמִים וַיְשַׁפֵּךְ בְּרַכְתָּו
שְׁלִיכָם עַד בְּלֵי דֵי וַיִּשְׁמֹר כָּל מְלֹא בֵּיתֵיכֶם
בְּאַיְשָׁן בַּת עֵין : גַּם יְהִי לְרַצְוֹן לִפְנֵיכֶם לְהַצְלִיחָה
כָּל רַוְכָּכֶם וְלְהַארְךָ יְמֵיכֶם עַד מָאָר : וּסְופָר
כָּל דָּבָר וַיָּזְהַרְוּ נְפָשִׁיכֶם בְּוֹהֶר הַשְּׁמִים לִפְנֵיכֶם
יְיָ לְעוֹלָם וְעַד :

MAXIME REVERENDORUM AMPLISSIMO-
RUMque NOMINUM VESTRORUM

cultor humilius,
ERICUS KLINT.

CLARISSIMO
A U C T O R I ,
Pro LAUREA
Disputanti.

KΛΙΝΤΙΑΔΗΣ νυ φέρων ἥπει ἐνι γεάμμασι τοῖσδε
Καλλίην αὔρετης ἐπόνα καὶ σοφίης.
Οὐ μελέτην πέλει χαρίεσσον ἄλλο θεᾶσσα,
Ούτε φαινότερον σύμβολον ἐμπαθίης.
Εἰ δ' ἴδρωτι καλήν αὔρετην αἴπεδακεν αὔμονθήν,
Εἰ σάφει Πηγασίδων ἐσὶν ἀεθλοῖς σοφοῖσι.
Αυτίκα καὶ πομπῇ δάφνης ἐριθηλέα φύλα,
Αγλαὰ Μεσσάων δῶρά τ' Ολυμπιάδων.

ERIC L. HYDRÉN.

CLARISSIMO
Domino CANDIDATO.

Εἰθε παρῆν ἀρέ οἱοι λιγυρῖν μέλπεδαι αἰσιῶν,
Κλεῖτε Μεσάων ἴμερόντας λέγεν·
Ωσε διαπλάστεν ἔπεσιν πάνυ, φίλτατε Εταιρε·
Σεῖο τε τὴν ἀρετὴν, ἵδε δαημοσύνην·
Ἄλλα τι μοι, φίλε, χρεών Σεοθεν μεμνῆδαι αἰσιῶν;
Καὶ γὰρ τὴν αἰνην Σεῖο τις σῆγνοεε;
Φοιντί γε Πιερίδες πολλῶν Σέ νυ ἔζοχον ἔμμεν,
Οἵτινες Παρηγησθεὶς ιερὸν ἴστιν ὅρος.
Ηλθέ τε ἐρανόθεν περικαλλής Φοῖβος Απόδων,
Αγλασὸν ἐκ δάφνης ἐν χερὶ θαλάσσην ἔχων·
Ως Σε ἔοντας φίλον σέψεις κλέος ἀφθιτον εἴτε
Σοι δώσεις, μεγάλων ἄγιοι σεΐθλοι πόνων.
Διῆς ὄφελες κατέλιπε βιτῶν, μάκαρη ήμετος πολλοῖ,
Καὶ ζωθέος εἰεὶς ἐνλογίης μετέχειν.
Διῆς σέρφος Σεοθεν θάλλος λιπαρῶς ἀμάραστον,
Ειαρηνοῖς τε τύχῃ ἀνθεσιν ἵση ἔστι.

LAUR. ENG. HALENIUS.

Q. B. V.

§. I.

XORCISMOS , qui , in Hebræa gente usitati olim , ab historiæ Θεοπνεύσε N. F. rerumque Judaicarum scriptoribus passim memorantur , pro virili enarratris , e re erit , in ipso limine vim nativam vocabuli paucis adtingere . Vel me non monente , cuiusvis facile constiterit etymon . Ορκος non modo iusjurandum , ipsamve rem jurejur . promissam aut confirmatam , profanis scriptoribus æque ac sacris designat ; sed poëtis quoque ipsum illum significat deum , qui præses jurisjur . ac testis , nec non ἐποργιαστις justissimus vindex habebatur a) . Verbum , quod huic nomini originem debet , ἔγκλησις & ὁρκός , additaque præpositione , ἐξέγκλησις , (aliquando & in conciliorum decretis , itemque CYRILLO ap. J. FR. BUDDEUM b) , ἐποργιάσις ,) est jurejur . quem obstringere , sive auctoritate quadam sua , qualis magistratui competit aut judicii , ab altero exigere jusjur . quo impellatur is ad veritatem ingenue profitendam , vel ad istud , quod promi-

A fit,

a) Ορκον deastrum , Egidos filium , memorat HESIODUS Egy. n̄ Hμ. 802. & Θεογον. 231, 1q. b) Theol. Dogm. pag. m. 1074.

sit, sollicite ac diligenter præstandum. Quorsum referenda nobis videtur adjuratio Abrahami, Elieseri facta, Gen. XXIV. 3 : **אַשְׁכִּיעַ בֵּיהֶה אֱלֹהִי הַשָּׂמֵחַ וְאֱלֹהִי הָאָרֶץ** ; **Εξεργάσθη σε Κύριον τὸν Θεόν κ. τ. λ.** quam quidem obtestatio nem religiosam subsequitur famuli illius jusjur. comm. Q. Sed & alio latiore sensu minusque proprio τὸ ἔξογοντεν est, invocati Summi Numinis auctoritate interposita, alterum obligare ad id faciendum vel omittendum, quod nostra aut illius intersit; seu ad severatione gravissima & mandato maxime serio quid cui injungere c). Quæ quidem vocis accentio in usu est non modo ecclesiasticis scriptoribus, (v. c. ubi ceremonias inter baptismales loquuntur *exorcismi* formulam, &c.) d) sed & amanuensibus sacris. Vix enim aliud sibi vult ὄντος apostolicus I Thess. V. 27. Et Judæis haut dubie receptior fuit id genus obtestatio religiosa. Huc sese refert quodammodo locus ille Marc. V. 7. ubi malus genius, a propinquante Jesu sibi metuens, petit ab eo, addita per nomen Div. obsecratione, ne, ex Gadarenō, quem obsidebat, homine ejectus, in domicilia inferna detruderetur: ὅπου σε, inquit, τὸν Θεόν, μή με βασανίσῃς. Id vero proterve faciebat ὁ δαιμονοζόμενος,

c) Confr EDV. LEIGH in Crit. S. itemque BUDÆUM, STEPHANUM &c. lexicographos, qui dictam utramque significationem Gr. auctorum exemplis stabiliunt. Neque aliter Hebr. יְשַׁבֵּת notat & facere ut quis iuret, & facta per Deum adjuratione alterum compellere ad rem aliquam. Gen. XXIV. 3. Ex. XIII. 19. d) Refer hoc ὄντον, quem libris suis ad texere soliti sunt veteres, ne, qui exscriberent, mutarent quidpiam aut perverterent, atque ut exscripta ad exemplar diligenter conferrent. SicIRENAEUS, ὅπου σε, inquit, τὸν μεταγενέθόμενον τὸ Βιβλιον τέτο, πατὰ τῷ κυρίῳ Ιησῷ Χριστῷ κ. τ. λ. confr. oper. ORIGEN. T. I. pag. 46. Edit. Paris.

EXORCISTÆ.

μεσεος, ad morem Judæorum, adjurantium eos, qui veritatem rogati reticuerant, quosve ad obsequium adigendi ius in ipsis erat; qua quidem audita obsecratione haut fecus æfili naretur alter, ac si iusjur. ipse concepisset e). Cujus consuetudinis memor existimatur nonnullis s. pontificis, ubi Servatorem adjurat, ad falsas Judæorum criminationes nihil respondentem; sic adducturus eum, ut palam fateretur, ipse ne esset ὁ Χριστός, ὁ νίας τὸ Θεός. Matth. XXVI. 63. ubi simul ex auctoritate muneric sui ius religiose jubendi adrogasse sibi hic synedrii coryphæus videri possit. Posterior hic significatus τῷ ἔξογκιζεν proprius accedit ad rem præsentem, de qua nos verba facturi sumus. Alias vocabuli acceptiones, ab instituto nostro alieniores, non moramur; verbo monuisse contenti, variis subeunte vices in veteri ecclesia ordine τῶν Εξογκιζῶν, quibus temporis progressu nova injuncta fuere munia, usque adeo a significatu originario recessisse τὸ ἔξογκιζεν, ut stilo ecclesiastico idem aliquando fit, ac τὸ κατηχῆνται κατηχίζεν, quod est viva voce, per quæstiones & responsa, Christianæ religionis elementis imbuere ruidores, qui ad ecclesiam modo accesserant; haut dubie quod, cestante miraculosa dote adjuratos ejiciendi dæmonas, quæ primitus exorcistarum fuerat, hi in ecclesia orientis κατηχηται esse cœpissent f).

§. II.

Eξογνιζάντι, κατ' ἔξοχήν sic dicti, nobis heic sunt, qui peculiari ritu, in primis adhibita Divini nominis invocatio,

A 2 tione,

e) Confer H. GROTHII Comment. ad Matth. XXVI. 63.
f) De ordine Exorcistarum in ecclesia veteri, horumque circa catechumenos, neophytes & baptizandos officio, confer Celeberr. D:ni PRÆSIDIS Dissert. de Exorcismo Baptism. Cap. I. §. 9. & Cap. II. §§. 11 & 12.

tione, malis spiritibus præcipiebant, ut ab hominibus quorum obsidebant corpora, recederent. De antiquissimis cœtus Christiani Exorcistis, quorum, dum miraculosa adhuc durabant χαρισματα, circa obfessos itidem liberandos versatam fuisse operam, e patrum scriptis priscissaque annalibus nos edocent passim historiae eccles. conditores, dicere jam non vacat nobis, qui Judæorum monrem, non omnino absimilem, paucis adtingere constituimus. Id vero exorcismo huic Judaico antiquitatem derogare videtur, quod aliquod ejus vestigium in Hebr. codice vix deprehendatur, nec vero, quod ἔξορκισῶν appellatio plane respondeat, illic reperiatur vocabulum. Vellit fortasse quis, cum ANT. v. DAALE a), comprehendere eosdem nomine חָבֵרִים, quorum institutum, inter alia magica & superstitionis, Deut. XVIII. 11. severe prohibetur. Sed vero propriusque huc non facit istud a verbo חָבֵר participium, quemcunque in genere notans incantatorem, qui, certa vocum & magicorum carminum mufitatione, admiranda quævis præstare se posse venditabat b); quam in rem metaphrastæ huj. tantum non omnes consentiunt. Ceteroqui CHRIST. SCHOETTGENIO c) placuit, idque, ut nobis videtur, non immerito, τὸς ἔξορκισάς complecti nomine τῶν בְּעִילִישׁ. Quarum vocum prior a rad. בָּעַל GUSSETIO d) interprete, dominum notat, vel in genere eum. qui quocunque modo rem aliquam penes se ac in promtu habet, ut eam in usum actualiæ educat: ad stipulantibus STOCKIO, CLODIO, RECHENBERGERO, ceteris. Poste-

a) *Dissert. de divinat. idolol.* quam recensitam vide in *Biblioth. Selecta*, Tom. XIII. p. 220, seq. b) *Vid. CLODII Lex. Select. & J. G. CARPOVII Adpar. Hist. Crit.* p. 544. c) *Hor. Talmud. ad Aet. XIX.* p. 474. d) *In Comment. ling. Hebr.*

EXORCISTÆ.

Posterior autem (□ω) uti l.c. monet SCHOETTGENIUS, κακῶς ἔχοντι est nomen τετραγράμματον, quod eloqui non aenusi sunt Judæi; cujusque nominis Sacrosancti abusus superstitiosis adjuratoribus Judæis receptissimus perhibetur. Neque tamen dubitamus, latius & istam appellatio-rem pertinere ad alios itidem, qui peculiare cum Deo commercium sibi adrogabant.

§. III.

Semel in S. Cod. Gr. N. F. legitur ΕΞΟΡΚΙΣΤΩΝ nomen Act. XIX. 13. Enarrans hoc capite LUCAS genita Pauli Ephesina, posteaquam & diutius in scholis ejus civitatis institutos ab Apostolo Judæos atque Hellenas Asiaticos, (v. 8, seqq.) & patrata ab eo illustria miracula, (Χειροθεοῖς puta, extraordinariorum Spiritus S. charismatum conciliatricem, v. 6. miraculosam item sanationem morborum, malorumque spirituum ejectionem, v. 11. 12.) commemorasset, subnectit historiam τὸν Ιεδαῖον ἔξορκον, v. 13, sq. qui, in liberandis hominibus obfessis, Paulum æmulaturi, proterviae sue ac ναυαγίλιας dederunt pœnas. Licet autem antegressa Pauli miracula simiis ipsis cederint ansam & præsentis conatus sui, & novæ in nomine Christi malos genios adjurandi forme: Ορκούμεν, iurquunt, ώμας τὸν Ἰησὸν (per Jesum, in Graeca jurandi forma subaudiendo ante adiutor. eis, quod expressum vide Matth. V. 35.) ὁ Παῦλος υπέστη illinc tamen non tu-to quis collegerit, Christi & Apostolorum, divina virtute obfessis succurrentium, imitationem male sanam male-que sedulam Judaicis exorcismis illis primam dedisse originem. Immo contrarium ex I. c. eruji facile poterit. Sistuntur hec nobis pauci ἔξορκοι de multis: τινὲς (εἰπτα, δι τέτο τοιεῖτε, v. 14.) ἀπὸ τὸν Ιεδαῖον ἔξορκον, & quidem τὸν περιερχομένων, seu qui obambulare regionem & hue illuc vagari siveverant. Loqui nobis videtur

LUCAS de genere hominum , iis temporibus locisquæ
noto satis ac frequenti . Nimirum , pro facie deformi ec-
clesiæ Judaicæ , jam diu ante hæc superstitionis errorum-
que multiplicium nœvis sedatae , ætate Apostolorum no-
va res non erat , circumforaneos impostores & agyrta^s
ejusmodi τερατογρια^s profiteri . & vel maxime artem fu-
gandi dæmonas . Id genus hominibus vix aptius esse thea-
trum potuit , quam Ephesi , ubi adfuisse Judæos exorcis-
tas l. c. tradit historia Apostolica . Fuit hæc minoris Asiæ:
metropolis olim vanitatis ac superstitionis præcipua sedes ..
Nota sunt ex HESYCHIO Εφέσια γραμματα , literæ E-
phesiæ a) , de variis magicarum artium notulis : cuius-
modi erant ναντήρια , φυλακτήρια non unius generis , &c .
incantationum instrumenta ; quæ , cum nullis inniteren-
tur caussis naturalibus , dementiae pariter atque impietatis
extremæ damnarunt in scriptis suis passim antiqui ecclæ-
siæ Christianæ patres . His , quæ de Ephesiorum δεισιδαι-
μονia diximus , fidem faciunt memorati mox a LUCA v.
19. ὅτι τὰ περιεργα πράξαντες , qui curiosa tractarant ,
h. e. magica . Quo sensu περιεργον μαγγανεῖα^s , itemque
περιεργοτέραν των δύναμεων adhibet GREGOR. NYSSE-
NUS b) , ubi de incantatione Bileami verba facit . Ac-
cedit , quam significat Lucas , id genus hominum in ea
urbe frequentia , & copia magicorum librorum , (τῶν
βιβλῶν ,) quorum computatum pretium contecisse dicitur
ἀργυρίοις μαριάδας πέντε quæ quidem scripta , tamquam
pristinæ superstitionis suæ monumenta , convecta in u-
num ,

a) Ephesia Grammata illa , quæ ferme in proverbium
abiere , etiam SAL. DEYLINGIO interpretetur , Observ. Sacr.
P. III. p. 357. nihil sunt aliud , quam magicæ voces subobscu-
ræ , quibus superstitioni homines utebantur ad Dæmonas pro-
fligandos , ad pellenda fascina , curandos morbos , &c . b)
De vita Mosis , p. 68.

mum, publice combusserunt Ephesi cives, prævalente jjiam evangelii veritate, quam inculcaverat, opportune dñversatus ibi, Paulus. Denique quam tenax idolomatriæ suæ fuerit Ephesium vulgus, præsertim in vindicando cultu Dianæ, (*τῆς μεγάλης θεᾶς Αρτέμιδος*, v. 27. sseq.) cuius Ephesi delubrum erat toto oriente celebratissimum, ad calcem cap. cit. nos edocet Lucas; ita tamen, ut motus a Demetrio, argentario fabro, ceterisque artificibus, (*τεχνίταις, ἐργάταις,*) tumultus non obscure prodat, hoc hominm genus religionem suam mensum esse ex suopre emolumento & quæstu. Nimurum, quia cum iporum ἐργάσιοι καὶ ἔυποροι non satis bene conveniebat concio PAULI, λέγοντος, ὅτι εἰς έστι θεοὶ οἱ διὸς χειρῶν γινόμενοι, v. 26. hoc majori cum vociferatione celebrabant in præsens τὴν μεγάλειότητα Dianæ Ephesiæ, cœrationi status sui œconomici adprime consentaneam. Neque immerito suspicari licebit, artem sibi satis quæstuosam, religionis prætextu, tractasse etiam modo dictos πῶν περιέργων præstigiarumque magicarum cultores. Consider item exemplum servæ Pythonissæ Philippensis, ἦτις ἐργάσιαν πολλὴν παρέκρη τοῖς κυρίοις αὐτῆς, μαντευομένη, Act. XVI. 16. 19, seq.: ubi videre est, cessantem illius lucri spem in primis fuisse in causa, cur domini Pythonissæ coram magistratu detulerint Paulum, & tum quoque turbam adversus eum concitarint.

§. IV.

Exorcistæ, qui, sine sperato successu, magnoque cum malo suo, improbum genium expellere nitebantur, teste LUCA v. 14, ἥσαν τῷνοι ΣΚΕΤΑ Ιεδοὺς ἀρχιερέως ἐπτά. Pro τῷνοι BEDA, codicis cuiusdam varietate inductus, legendum maluit τῷνοι, ut ordo sit & sensus: ἐπτά οὐοι τῷνοι Σκευᾶ. Nobis vero ceterorum codicum in vulgata lectione consensus hoc pluris faciendus censetur, quod

quod & aliis passim locis frequentetur τὸν illud, ubi personarum fit mentio, quarum numerus quidem, at non propria nomina exprimuntur. Confer Act. XXIII. 23. ubi δύο τὸν τῶν ἐπατοντάρχων, & Luc. VII. 19. ubi δύο τὸν τῶν μαθητῶν Ιωάννου occurunt. Quibus locis *indefinitum* tis similiter homines arguit, quorum vel non satis nota, vel saltim non addita sunt nomina. (Si cui autem tis non omnino necessarium hec videbitur, quin, integro manente sensu, abesse posset; referri facile poterit hæc forma inter frequentes *pleonasmos* pronom. illius *indefiniti*, linguae genio usque profanorum consonos.) Pater ipsorum dicitur Σκευᾶς, Judæi hominis nomen, isti populo superiori ætate non insuetum, uti videre est I Chron. V. 13. II Sam. XX. 1. Neque est, quod a constantiori scriptione illa recedamus, HIERONYMUM sequuti & Micer. quedam exemplaria, quæ Σκευᾶ habent; quod & notavit ad h. l. NIC. ZEGERUS. Nominis autem Hebræi Græcanicam non esse originem ἀπὸ τῆς σκευᾶς, me non monente, quivis intelligit. Convenienter scriptioni τὸν שׁ Il. cc., erit Σκευᾶς, solita literarum enallage Græcaque terminatione admissa, a rad. יְשׁ vel יְשׁוּ juravit; quod & egregie confirmat Syriaca metaphrasis, quæ multum fidei meretur & auctoritatis, Act. I. c. per Κύρῳ Græcum illud efferens. Itaque hos non moramur, quibus vel, contra Hebræi nominis scripturam, Σκευᾶς arcessere placuit a γίνο vociferari, vel, reclamante insuper ipsa scriptione Græca, a γίνο πρεcepit. Σκευᾶς hunc Isæacū αρχερέα (Judæum s. Judaicum Pontificem, quomodo passim effertur *adjective* Isæacia γυνή, &c.) facit Lucas; quum aliunde vix constet, Scevam aliquem summo Sacerdotio functum fuisse. At vero sacrum hocce munus ecclesiæ Judaicæ honorificentissimum, quod, ex Divina institutione, per totam vitam ab uno administrari debebat, perverfa sequioris ævi ambitione pluribus extra ordinem obtigisse, satis

siatis aperire videtur tum profana, tum sacra N. F. historia. Confer Matth. II. 4. ubi, Christo nuperrime nato, Herodes dicitur οὐαγγεῖον πάντας τὰς ἀρχιερεῖς καὶ γέρουτας. κ. τ. λ. Ex quo videl. respubl. Judaica, Romanorum subiecta imperio, sui esse juris desit, Procuratores concressam a Cæsare potestatem summos constituendi Pontifices, & in eorum, qui decesserant, locum novos ex arbitrio sufficiendi, ita in abusum vertere cœperunt, ut, qui munieribus amplissimis & largitionibus benevolentiam ipsorum & favorem aucupati erant, ad pontificale fastigium eveherentur; qui dein ab officio, quamcunque leviorum ob causam, remoti, (fortasse, quia grandius detulerat pretium futurus ante diem successor,) ἀρχιερεῖς venerabile nomen jure quodam suo reservare sibi potuerunt. Quorsum accedit, si SELDENO quidem, in hisce versatissimo, fides habenda, quod ἀρχιερεῖς dicti etiam fuerint, quibus, ob majorem dignitatem & propinquam cognationem, spes erat in pontificatum ex recepto jure succedendi, et si nondum illud munus gessere; uno verbo: ὅσοι οἵστε εἰς γένεσιν ἀρχιερεῶν, ut cum LUCA loquamur, ex Act. IV. 6. Id equidem certius existimaverim cum GROTI^a & HAMMONDO^b), שָׁרֵי הַכֹּהֲנִים few capita ephemeriarum XXIV, (II Paralip. XXXVI. 14.) τούς δέ, ἀρχιερεῖς τῶν ιερέων, & JOSEPHO, quod pene idem est, ἀρχιερεῖς adpellari; ex quorum numero forte tunc temporis tuit Scevas.

§. V.

Ut regrediamur ad Exorcistas, fistuntur nobis I. c. Judæi illi, circumiacentem Asiam strenue percurrentes, ipsamque petentes Ephesum; ubi domum quamdam ingressi, offendunt hominem obfessum. Haut dubie toti

B

in

a) In Comment. ad Matth. II. 4. b) Comment. ad Marc. V. 22. & Act. IV. 6.

in eo fuerant hi homines, ut malis artibus præstigiisque circumventam & in admirationem conversam rudem credulamque plebem, quæ nulla re efficacius, quam superstitione, ducitur, in suas pertraherent partes, &, quo sibi cunque volupe foret, impellerent. Persensisse vero jam videntur, nihil amplius valere suas incantationes & portentosas officias, ex quo Paulus ibidem, indultu & auctoritate Dei O. M., vera ediderat miracula, de quibus supra dictum. Quem quia inter hæc invocantem, dubio procul, audierant efficacissimum JESU nomen, ad quod illoco tremere malos quoslibet genios, non sine livore, viderant; hi ad eos abigendos similiter adgrediuntur ἐρωτάζεν τὸ ἔνομα τῆς Κυρίας Ἰησοῦ, sive τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐρωτάζεν τὸν Ἰησόν· quem tamen haut satis norant, saltim non agnorum vera fide. Qui vero temerarium ausum sequebatur, infelix eventus, sic jubente provida sapientiſ. Numinis cura, eo maxime tendebat, ut Ephesi ceterique, qui prius agyrtarum artibus haut leve pretium statuerant, vel ex hoc discerent exemplo, nihili prorsus esse faciundos præstigiarum ejusmodi architectos, etiam quando ore impuro circumferunt sanctiss. Messiae nomen; cuius quidem abusus superstitionisculpam tantum abest ut imminuat, ut adgravet potius. Negotii exitum a LUCA graphicè depictum vide v. 15, seqq.: ubi videmus, a malo spiritu, miserum hominem obsidente, qui vel invitus divinam Θεανθεάπειρην virtutem fidumque Pauli ministerium agnovit, susque deque haberi istos Pauli simios; & ab obfesso homine oppressos, affectos vulneribus, pessimeque habitos, e domo illa aufgere: qua re sibi cognita, adtoniti, qui habitabant Ephe- sum, Iudeis re ή Eλληνες in universum, laudibus, utili par erat, nomen Christi amplificabant.

§. VI.

Ut cetera τῶν δασκαλοδέρτων exempla, quorum, sa-
cra

era historia teste, feracior fuit ætas apostolica, ita præ-sens historiols τῇ ἀνθράπῳ, ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονη-
γῆ, v. 16. (τῷ πνεῦμα πον. ἔχοντος, v. 13) pluribus
momentis ac circumstantiis suis arguit non existentiam
modo malorum spirituum, sed & actu exercitam in cor-
pus hominis agendi potentiam; quidquid demum ogge-
rant audaculi quidam & in fidem historiæ evangelicæ fa-
tis injuriosi scriptores, qui vel maxime *obsessionis corpo-
ralis* veritatem vocantes in dubium, luculentioribus e-
jusce rei exemplis ac testimonij eludendis omne impen-
dunt ingenium a). Sic vero novum detexisse sibi visi
suas errorem πάνδημον in consueta acceptance τῶν τὰ
πνεύματα πονητὰς ἔχοντας, qui quidem, hyperholico Judæo-
rum loquendi genere, re vera non fuerint alii, quam in-
fani quilibet ac furiosi, mente capti, epilepsia denique
aut melancholia laborantes, aliove quocunque graviori
morbo, (*δαιμονιασίας* vocant,) cum furore mentis & mi-
ra contortione corporis juncto b). Enimvero sic potuit

B 2

morbus,

a) In his sunt BECKERUS, VANINUS, uterque
BASNAGIUS, GOELIKENIUS, van DALE, cet. b)
Haut equidem negaverim, præeunte LIGHTFOOTO Oper.
Tom. II. p. 340., Judæos aliquando vehementes insolitosque
morbos malis spiritibus adtribuisse, ipsosque forsitan obseffos,
ob quamdam symptomatum similitudinem, ab epilepticis aut
furiosis vix satis ubique dignoscere potuisse. Nec tamen
adsentiri lubet SAM. BASNAGIO, in Exerc. Hist. Crit.
2, qui ejus premit vestigia, recentiori cuidam scriptori
non incelebri, G. D. KYPKE, Obs. Sacr. Tom. I. pag. 15,
qui malum spiritum Sauli inter morbos itidem referre non
dubitauit. Qui vero eo progrediuntur temeritatis, ut,
argumento vel ab impossibili spirituum in corpora opera-
tione, vel a deficientibus hodie δαιμονιομένων exemplis, pe-
titio, fidem historiæ evang. de obseffis, quibus opem tulere

Serva-

morbus, ut, manens in præsenti exemplo, cum laud. DEYLINGIO loquar, exorcistarum adlocutionem audivisse, & intellexisse; potuit respondere, ratiocinari: Christum atque Paulum agnovit; utrumque laudavit, &, calculo diligenter subducto, ab impostoribus adcurate distinxit. (Τὸν Ἰησὸν, οὐκέτι γνῶνας, οὐ τὸν Παῦλον ἐπιστείλας ὑμεῖς δὲ τίνες εἶτε; v. 15.) *Quis præterea credat, inquit, hominem unum, ægrotum, septem viris, qui alias præsentes plurimos procul dubio habuerunt, naturaliter prævaluuisse c?)?* (κατακυργεόσαντα τοχῆσαι κατ' αὐτῶν. v. 16.)

§. VII.

Ne exspectaveris heic a nobis, B. L., plenam exactamque Exorcismi Judaici historiam a primo inde tempore, quo inter reliqua gentis instituta receptus sit hic ritus, quem Apostolica adhuc ætate servabat posteritas, antiquæ traditionis morumque, a majoribus acceptorum, tenacissima. Et sane temerarii suscipieremus id, quod, deficientibus hujus antiquitatis monumentis, nescio, utrum ab alio, nobis instructiore, præstari queat; si certiore adjurationum istarum originem investigare niteremur. Id unum equidem confidentius adfirmo, quum S. historia V. F., quæ de Judæorum moribus & institutis agit, mentionem exorcismi nusquam faciat, inter reliquas gentis ceremonias, Divina institutas auctoritate, locum ei temere non esse tribuendum; nec vero, admissa ejusdem humana origine & institutione, hanc a monarchia Judaicæ primordiis satis tuto derivari. Prædicat quidem ISIDORUS, sed non probat, *in primo ordine & ministerio ecclesie esse Exor-*

Servator & discipuli, sollicitent, caveant, ne, in regulas justæ interpretationis infeliciter impingentes, violentas Divinis oraculis inferant manus. c) Observ. Sacr. P. II. p. 380 & 388.

Exorcistas secundum officia, quæ in templo Salomonis erant disposita, quæ posterius ab Eſdra sunt dispergitæ; &c. a). FL. JOSEPHUS b) illi forsan rel fecisse videbitur fidem, de Salomone hunc in modum loquutus: Παρέσχε δὲ αὐτῷ, inquit, ὁ Θεὸς ἡ τὴν κατὰ τῶν δαιμόνων τέχνην, εἰς ὀφέλειαν ἡ θεραπείαν τοῖς αὐθεόποιοι. -- Τέπτες ἔξορκάσσεαν κατέλειπεν, δις ἐνδέμενα τὰ δαιμόνια, ἃς μηκέτ' ἐπανελθεῖν, ἐνδιώκοι c). Sed vero haut æque fidus ubivis est hic historiæ Judaicæ conditor, multos paſſim errores παρεπομπὰς dōτες, ex more suæ gentis, cupide amplexus. Erat namque communis Judæorum, per fallacem traditionem hausta, opinio, Salomonem, cuius ingentem sapientiam Divinæ propemodum æquiparant, non solum in animantes &c. res creatas, sed, ne quid desit, in malos etiam spiritus, singulari prorsus ac mira instructum a Deo fuisse vi atque potentia, eosdemque adeo pro lubitu abigendi artem probe calluisse d). Et quamvis ipſe ORIGENES e), nimium præceps aliquando incerti rumoris sectator, scriptos a Salomone Exorcismorum libellos f) ad sua usque tempora conservatos perhibeat;

a) Vid. S. BASNAG. *Exerc. Hist. Crit.* pag. 635. ubi Isidori errorem brevi, sed solida, crisi perstringit. b) *Antiqu. Jud. Libr. VIII. cap. II.* pag. m. 257. c) Nec disentiunt BEDA, ALCUINUS, AMALARIUS, DEL RIO, CORN. a LAPIDE, cet. Confr. A. RECHENBERG. *Hierolex. real.* p. 562. CALOV. *Bibl. N. T. illustr.* p. 289. d) Vid. EISENMENG. *Entdecktes Judenthum*, ubi plurima de Salomone commenta Rabbinorum, multo studio collecta, videre est pag. 440, seq. confr. & JOSEPH. l. c. e) *Tract. XXXV. ad Matth. XXVI. 63.* f) Hujus libri mentio fit etiam in JOSEPHI *Hypomnestico*; unde nec pauci veterum ecclesiæ patrum, cum ORIGENE, Salomonem fecerunt Exorcismi Judaici auctorem, cuius quemdam de exorcismorum formulis librum a posteris Judæis servatum, magno-

hibeat; hæcce tamen inter fabulas & deliramenta Judæorum, temere olim credita, sine hæsitatione referimus. H. GROTIUS g) justo licet liberalior, sollemnes adjurationum formulas, *in nomine Jehovæ*, &c. quibus utebantur Judæi, *a Salomone manasse*, largiatur; sic tamen, cum JUSTINO, statuit, esse superstitiones illas impiasque conjurationum artes, & exorcismos adversus dæmonas omnis- que generis morbos, institutum a gentibus deductum, non origine *Judaicum*, nedum Salomonæum. Et id quidem ex PLUTARCHI, PORPHYRII b) aliorumque testi- moniis liquet, fuisse in paganis gentibus haut exilem *dæ- moniōspēvōw* numerum; atque in sanandis iis, postquam, adhibitis naturalibus remediis, nihil profecissent incanta- tores, postremo implorasse auctoritatem opemque princi- pis illius *deūm̄v̄os*, qui reliquis inferioribus præsidere vul- go putabatur i). Quia vero de prima exorcismi hujus apud Hebræos ætate certi nihil suppetit; atque id saltim

ex

que cum fructu aliquando usurpatum, immerito credie- runt. Diu vero etiam post hæc agyrtas, magicarum ar- tium alumnos, Salomonis auctoritatem nefariis suis nugis pretexere non verecundatos, prodit EYMERERIUS in di- rect. inquis., ubi, tempore Innocentii VI Papæ, publice da- minatum refert combustumque quendam magnum & gros- sum librum Dæmonum incantationum, in VII partes dis- tributum, cui tit. Liber Salomonis; in quo erant scripta nefaria quam plurima, fieri dæmonibus solita. &c. confr. FABRIC. ad Cod. Pseudopigr. V. T. Vol. I. pag. 176. Vol. II. pag. 1036, seq. g) Comment. ad Matth. XII. 27. h) Vid. GROT. ad Matth. XII. 24. i) Communem gentibus hanc opinionem existitisse cum Judæis, ipsi produnt Pharisæi, dum Matth. XII. 24. impie crimantur. Christum ἐκ ἑκ- βάλλειν τῷ δαιμόνῳ, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεβλεθὲλ, ἀρχοντι τῶν δαιμονίων.

ex traditione Judaica, quam suam fecit JOSEPHUS, loco supra adlato, colligere nobis licebit, non recens adoptatum ab ea gente fuisse hunc morem, quin, Josephi jam ætate, inveteratum omnino fuisse: sua sponte consequitur, si a profanis & paganis gentibus ritum haufere Judæi, merito referendam esse contagionem illam ad tempora paullo remotiora. Sin autem ex adverso quis conjectaverit, cum reliqua adjurandi consuetudine Hebræis usitata (§. I.), exorcismum item circa obsecros, in ipsa quondam Judæorum ecclesia, citra κανολην, cœpisse, piumque adeo fuisse primitus atque innocentem, donec temporum progressu, communia cum aliis pluribus populi hujus institutis fata expertus, tetræ superstitionis errorumque nœvos contraheret; nos haut multum repugnabimus, etiam si, tacente historia Biblica, nihil deprehendimus firmioris argumenti, quod pronum plenumque nobis adsensum extorqueat. At si quis, eadem opera, persuadere nobis velit, ab ipsis demum Judæis, Palæstinæ habitatoribus, ad paganas gentes quaslibet, enixori emulazione quadam, transiisse exorcismos; vereor, ne nulla ferme præsto futura sint rationum pondera, præter narrationem ORIGENIS, qui auctor est, tantum non ubique in paganorum μαγικοῖς συγγένμασι, & vel maxime ἐν τῷ κατεπάθει δαιμόνας, usitatam fuisse ἐπιληπτὴ Θεὸς Αἴθριαμ; ή τῷ Θεῷ Ισαΐᾳ, ή τῷ Θεῷ Ιακώβ. n. r. λ. k) quod quidem, si ita omnino fuit, aliunde, quam ab Hebræis, arcessendum nemo duxerit.

§. VIII.

Varia ad arcendos malos genios adminicula, & prisca ætate, & sequori, invenisse sibi visa est hominum late dominata supersticio a). Ex Judæis olim qui putabant,

natu-

k) *Contra Celum* libr. IV. pag. 527. a) PLUTARCHUS, de flaviis, oper. pag. 1159, mentionem facit lapilli, fabæ

naturæ viribus & humana quapiam arte maturari posse fugam dæmonum, juxta ceteros ritus, ejuscemodi remedia quædam adjurationibus suis addere i'veverunt; quibus obedienter cedere si quando visus est dæmon, pro veteratorio astu suo nihil egit aliud, quam ut dementiae crassorumque errorum majora caperent incrementa proni ad superstitionem mortalium animi b). Cum multis e gente sua aliis communem FLAV. JOSEPHO credulitatem arguit exemplum, quod in *Antiqq.* suis laudat, expulsi dæmonis per τὸν δαυτύλιον, ἔχοντα ὑπὸ τῇ σφραγίδι φίλας, εξ ᾧ ὑπέδεξε Σολομὼν κ. τ. λ. c). Hanc plantæ cuiusdam radicem, cui cedere dæmon credebat, plenius alias descriptam, commendat idem auctor, simul ostendens, quemadmodum sine vitæ periculo, quod interdum consueuerit ingruere, colligi posset d). Quam quidem historiam vel ideo adduxisse JOSEPHUM, qui religione Judæus tantisper haberi volebat, non immerito suspicatur

ANT.

similis, qui profiget τὸ δαιμόνιον. Sic eudem in finem alit balnia, suffumigationes, linimenta, aliamve id genus adhibuere medicinam. Nec sapientius suum illud Ave Maria, sanctorum reliquias aut imagines, agnos DEI, salem oleum-ve sacrum, &c. adversum dæmonas eximie valitura, superstitione plebeculae. commendant Papicole. vid. Del RIO, *Disqq. Mag. Libr. VI. Cap. II. qv. III. Sect. II & III.* b) Accedere potuerunt etiam, quod suspicantur non pauci, multiplices in hoc negotio imposturæ & fraudes exorcistarum, ad simpliciores deludendos utentium opera & arte illorum, qui furorem τῶν δαιμονιζομένων præ se ferre callideque imitari didicerant. Sic autem ab ejusmodi malo liberatos se se, ex pacto, mentiti, fidem hisce prestigiis ipsisque exorcistis auctoritatem facile conciliarunt. cfr. JO. LIGHTFOOT. Tom. II. pag. 324. c) *Libr. VIII. cap. II.* d) *De Bello Jud. Libr. VII. cap. 25.*

ANT. v. DALE e), ut sic miracula Christi elevaret, tacite innuendo, ipsum cum suis discipulis ad dæmonas ejicendos singulari quadam & prorsus Divina vi & auctoritate non opus habuisse; præcipue cum consulto quasi addat, isthoc, per radicem *βαρίγεας*, medelæ genus apud suos tribules frequens admodum esse f). Præter herbas autem, in opem obsecorum adhibuerunt quoque Judæi exorcistæ suffitus, itemque ligaturas; quorum ethnicizantem usum Tryphonii Judæo exprobrat JUSTINUS in dial.: Ήδη μέν τοι, inquit, οἱ ἐξ ὑμῶν ἐπορεισαὶ τῇ τέχνῃ, ὥσπερ καὶ τὰ ἔργα, χρωμένοι ἐξορίζεται, καὶ θυμιάματοι καὶ παταρέσμαις χρῶνται g). Hæc aliaque id genus delirantium instituta diu post tempora Christi & Apostolorum durasse, scriptores Rabbini & obvia passim in Talmude exempla haut obscure indicant h); quam quidem, in dæmonibus excantandis arcendisque, ejus gentis vanitatem colligit HAMMONDUS ex harum rerum facta mentione in formulis, quibus olim, Christiana sacra amplectentes, Judaismo renuntiabant, quæque exstant in liturgiis ecclesiæ Græcæ: Ταῖς γοντείαις, καὶ ταῖς ἐπωδαῖς, καὶ τοῖς περιέμμασι, καὶ τοῖς Φυλακτηρίοις ἀποτάσσομαι i). Inter hos autem impurissimos ritus, quels mira vis & efficacia inesse vulgo credebatur, nec penitus obliti sunt exorcistæ vel nominum Divinorum k), vel ipsius nominis *Iesu*,

C

quod

e) Diff. cit. de Divinat. Idololatr. f) Antiq. Libr. VIII. cap. II. g) Pag. 511. h) Cfr. JO. LIGHTFOOT l. c. & pag. 306. Locum similem ex Tanchuma & Bammidbar Rabbæ suppeditat CHR. SCHOETTGEN. in Hor. Talmud. p. 125 & 248. Sic sec. post n. Chr. III, plurimos in Judæis fuisse exorcistas, ἐμπνέοντας, (exsufflantes,) excantantes dæmona, perhibet FRID. SPANHEMIUS, Hist. Eccles. p. 342. i) Vid. Comment. p. 58. k) ORIGEN. contra Celsum Libr. IV. p. 527.

quod non solis Scevæ filiis in ore fuisse, produnt incantationum quædam exempla ex iis, quæ ex utroque Talmude collegit laud. LIGHTFOOTUS ¹⁾; qui, pluribus id genus institutis in medium prolatis, de Judæa gente ita fatur: *Vix erant in toto terrarum orbe, quibus amuleta, carmina, insurrexiones, EXORCISMI, atque omnimodæ incantationes in usu magis effent & deliciis.*

§. IX.

Utrum remotiori ætate, dum floruit incorruptior Judæorum ecclesia, locus fuerit datus pio atque intemerato in dæmonas obsidentes exorcismo, non minus a magia & superstitione, quam ab omni fraude vacuo, quo SS. nomen triunus Jehovæ ad propulsandos spiritus impuros efficaciter invocatum sit, ab eruditis in utramque disceptatur partem. SAM. BASNAGIUS ^{a)}, cum pluribus ὁμοψήφοις ^{b)}, confidentius adseverat, ante Christum neminem ejecisse diabolos. Miracula quidem plurima, inquit, in V. T. objiciuntur ante oculos. Stant aquarum aervi, non secus ac montes solidissimi; relabuntur flumina montibus arduis; cœlo ruit ignis; mortui resurgent; cespulsum vero ullum dæmonem, non legimus. Quo ingenti sane miraculo Christus (Matth. XII. 28.) colligit, regnum Dei ad Judeos jam pervenisse. Sicut vero ex adlegatis Christi verbis neutquam satis firmiter concludit BASNAGIUS ille una cum LIGHTFOOTO, Servatorem omnium primum dæmonas expulisse ^{c)}: ita neque indubiam omnium

¹⁾ L.c. confr. & JUST. Apolog. p. 45. ^{a)} Exerc. Hist. Crit. p. 628, seq. ^{b)} Quorsum pertinent JO. LIGHTFOOTUS, oper. Tom. II. p. 324 & ANT. van DALE de divinitat. idololatr. ^{c)} Neque enim innuere id voluisse I. c. Matth. videtur ipse CHRISTUS; neque vero, si quæ forent, ante Christum, exempla ejectorum dæmonum, vel tantillum innue-

mnium confessionem promeruere, qui cum J. C. WOLFIO d) ex proxime anteced. comm. 27. contrarium potius elicere non dubitarunt; olim utpote, præter deceptores illos atque magos exorcistas, in Judæis fuisse & alios, qui, non sine S. Numinis impetrata ope, revera dæmonas ejecerint. Quia vero inter percelebres viros intercedit de faæto controversia, desiderabis haut dubie, qua dirimatur illa, idoneam ex historiis auctoritatem. Deficientibus forsan ex omni antiquitate probatis testibus aliis, supersunt quorundam ecclesiæ Patrum testimonia, non omnino nihili facienda, quibus nitatur tantisper Wolfiana sententia. Ante ceteros provocari merito possit JUSTINUS Martyr, qui, contra Tryphonem disputans, ex ejectione dæmonum *in nomine DEI*, ut quæ Judæo nota res sit & familiaris, colligit, esse Christum vere Deum, siquidem in ipsius nomine eundem Christiani præstare potuerunt effectum: Εἰ ἀληθεία, inquit, ἐξοργιζοῦσι τὸν υἱὸν κατὰ τὴν Θεὸν Αβραὰμ, καὶ Θεὸν Ισαὰκ, καὶ Θεὸν Ιακώβ, οὐκεὶς ὑποταγήσεται (sc. τὸ δαιμόνιον.) &c. e). Et ad liberatos quondam energumenos respexisse videbitur IRENÆUS, ubi prædicat, *Altissimi & Omnipotentis invocatione, etiam ante adventum Domini nostri, salvatos homines a spiritibus nequissimis & a dæmoniis universis f).* Ad hæc antiquitatem pariter & illibatam etiamnum reli-

minueretur vis ac robur præsentis argumenti, quod ex suis ejusmodi miraculis deduxit ibi Servator optimus, esse se Messiam ac Dei filium confirmatus. Certe hujus rei veritatem arguebant & illa ipsa Christi miracula, quorum similia quædam, summi Numinis auctoritate & indultu, jam olim per Prophetas V. T. edita fuerant. d) *Cur. Philol. & Cr. ad Act. XIX. 13.* e) *Dialog. cum Tryphone Jud. p. 311.* f) *Vid. CALOVII Bibl. Illustrat. pag. 289. ubi plura in hanc rem cumulantur patrum testimonia; quibus adde ORIGEN. contra Celsum, Libr. V. p. 612,*

gionem sapere censetur, quam profert ORIGENES, Ju-
dæorum, ut in precibus ad DEum fundendis, sic & in ex-
orcizandis dæmoniis, usitata forma: Ο Θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ
ο Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ο Θεὸς Ἰακὼβ ^{g).} Cui aliam confimi-
lēm mox addens, αὐτὸν γάρ, inquit, ο Θεὸς τῆς Ἰσραὴλ,
καὶ ο Θεὸς τῶν Εθελίων, καὶ ο Θεὸς ο ποταποντώσας ἐν τῇ
ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ τῶν Αιγυπτίων Βασιλέα καὶ τῆς Αιγυπτίας,
πολλάκις ὄνομάζεται παραλαμβανόμενος κατὰ δαιμόνων ἢ
τηναυ πονηρῶν δυνάμεων ^{h).} Nec tamen diffitendum, quin
easdem hasce formulas, quarum sic initio viguisse putatur
innoxius usus, fecerint suas improbi illi Judæi exorcistæ,
haut verecundati, inter magicas excantationes suas, San-
ctissimi nominis abusum admittere profanissimum.

§. X.

Ιεδαιον τνα εξοριζήν, sed melloris commatos, inve-
nire nobis videmur Marc. IX. 38. Luc. IX. 49. ubi Christum
nomine τῶν δώδεκα sic addoquitur JOHANNES: Εἰ-
δομέν τνα ἐν (ἐπι) τῷ σύμματι Σε ἐκβάλλοντας δαιμόνια,
ος εἰς ἀκολεθεῖ ἡμῖν καὶ ἐκαλύσαμεν αὐτόν. κ. τ. λ. quod
interdictum v. seq. improbat Servator, inter alia subjiciens
illis illud instar αιτιολογίας. Os εἰς εἴς, καθ' ἡμῶν, υπὲρ
ἡμῶν ἐσιν. Unde hunc hominem non doctrinæ evange-
licæ adversarium, quin potius a Christi Apostolorumque
partibus stantem, nobis fistimus; quem vero prohibue-
rant ejicere dæmonia Apostoli, quod non esset ex ipso-
rum

^{g)} L. c. p. 527. Ceterum allucinatur heic bonus ille Pa-
ter, quod vim ejiciendi dæmona pronuntiationi formulæ
exorcisticæ, Hebræa lingua peractæ, superstitione refert
acceptam: ac præcipue quidem enuntiatis nominibus Za-
baoth & Adonai; que vero a Judæis itidem incantatori-
bus frequentata perhibent H. GROTIUS ad Matth. XII.
aliisque. ^{h)} L. c.

rum dodecada ac comitatu. Hic enim videtur sensus esse verborum : ἐν ἀκολθεῖ ἥμην quæ ut reddamus h. l. non sectatur doctrinam s. religionem nostram , nulla gravior urget ratio. Este vero facile potuit hic noster unus μαθητῶν vel Johannis Baptiste, (quorum passim in hist. evang. fit mentio,) vel certe ipsius Christi, cui fuere, præter XII discipulos , νεαρὸς ἔτος ita dictos, alii numero longe maximo; id quo vel adpellatione sua prodit Luc. VI. 17. ὁ ἀπόστολος μαθητῶν αὐτῷ, quum delectorum e discipulis τῶν δώδεκα , εἰς ἡγεμονίαν ἀνοματε, præcedat ibid. catalogus. Adde μαθητῶν αὐτῷ ἵκετε cap. VII. 11. itemque ἀπαύ τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν C. XIX. 37. E quibus potuit esse quidam, Johanni ceterisque apostolis nec nomine tenus , nec forsan fidel professione , satis cognitus; quem vero intime norat Servator. Neque tamen multi erimus in circumstantiis indagandis, quas ll. cc. uterque reticet evangelista : id unum ex Christi apostolorumque apud Judeos, (& tunc quidem, MARCO teste, Capernaumi,) commoratione conjectare ausi , extitisse hominem hunc Judæum: ex qua gente fuerunt, qui & audiere Messiam, & primi agnoverunt; viderantque, inter hæc, divinissima edentem miracula, & præsertim dæmoniacis toties succurrentem. Ceterum, præter apologiam ipsius Christi, quæ hominem hunc aperit temere delatum ab Apostolis , invidis haut dubie & ambitiosis, (cfr Marci & Lucæ , quæ l.c. præxime antecedunt , commata,) qui solis sibi dotem istius miraculi reservatam voluerint; melioris notæ fuisse eumdem prodidit suscepti operis successus , s. vera dæmonum in nomine Iesu ejusatio , quam αὐτόπται loquuntur Apostoli. Si percontaris, utrum ex peculiari jussu Christi hoc opus ille aggressus fuerit ; nescimus istud , &, silentio historiæ sacræ pariter & ignorantia apostolorum inducti , ea de re dubitamus: certiores interim, indultu pariter & Divina virtute manifestati agnitique veri Messiae rem esse gestam : quæ fuit

fuit & indeoles exorcismi *in nomine Iesu Christi* a), proxime post ætatem apostolicam, ab ecclesia vetere Christianorum, miraculis adhuc firmando, circa energumenos exhibiti; cuius injiciunt mentionem scripta Patrum & ecclesiæ annales. Itaque, licet sollicite disquirens LIGHTFOOTUS b), qui fieri potuerit, ut, non sequens Christum, ejiceret dæmonia, & ejiciens dæmonia, non sequeretur Christum, nobis non adversetur, conjectans, fuisse unum ex discipulis Johannis, qui baptismum receperant *in nomine Messiae*, illico venturi; mox tamen secedens in devia, minime nos habebit sequaces, ubi sic in eodem Messiae nomine hunc dæmonas ejecisse autem, ut factum id neget *in nomine Iesu Nazareni*, quem & Johannes ipse aliquamdiu, & discipuli ejus, verum esse Messiam ignorarint c).

Conſti-

a) Formam illam: Εν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, in dæmonibus ejiciendis (conf. Act. XVI. 18.) non secus, atque in aliis miraculis, v. c. in fanatione ἀνδρῶν χωλῶν Act. III. 6. jalutarium effectu frequentasse Apostolos, mirum non est. Ad quod induxit eos, inter alia, promissum Servatoris Marc. XVI. 17, seq. Itaque PETRUS & JOHANNES, magno scisciante Synedrio: ἐν ποιᾳ δυνάμει ή ἐν ποιᾳ ὀνόματι ἐποιήσατε ὑμεῖς τότο; (τὸ σημεῖον τῆς ιάσεως, cuius illic antecedit mentio.) Act IV. 7. palam respondere non verebantur, suscepitam rem fuisse & feliciter gestam ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τῇ Ναζωρείᾳ. v. 10. b) Oper. Tom. II. p. 447. c) Haut dubie Johannes de Messia Θεονθεώπω, Mariæ virginis filio, mature satis, & ab ineunte quidem ætate, certior erat factus vel a parentibus suis; in quibus Elisabeta jam tum, quando Joannem gestabat in utero, spiritu propheticō plena, adventantem Mariam alta voce salutabat μητέρα τῆς Κυρίας αὐτῆς. κ. τ. λ. Luc. I. 42, seq. Accessit diuturnior in ædibus Sachariæ diversatio virginis, cui Gabriel ante haec nuntiaverat, ὅτι τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτῆς ἄγιον καληθήσεται

Constitueramus quidem, ex occasione loci notabilis admodum & ardui Matth. XII. 27. Luc. XI. 19. dispicere, qui sunt filii Iudeorum, quos ἐνβάλλειν τὰ δαιμόνια, prædicat ipse CHRISTUS. (εἰ διὸ ὑμῶν, inquit, adloquutus τῷ τοῦ ὄχλου, Luc. cap. cit. v. 15 seq., atque in primis τὸς Φαρισαῖς, Matth. cap. cit. v. 24. pariter & τὸς γερμανατέρις, Marc. III. 22, seq.) Verum prohibiti in præsens, quo minus ex voto hæc persequamur, per officiose Te rogamus, L. C., velis, quæ de copioso ac difficulti argumento delibile nobis licitum fuit, & qui bonique consulere.

ūcēs Oēs. v. 32. 35. Johannem vero deinceps, ex suo pendentibus ore, discipulis cognitam sibi præsentis Messiae personam occultasse, quis credat? Et dudum, quos ille ad Christum alegarat, discipuli, salutaria hujus præcepta stupendaque miracula certius edocēti, Messiam pernoverant. Et quis dubitet, Johannis discipulos, post Magistri sui necem, lubentes obviam ivisse Christo, &, cum numerosissimo reliquorum discentium choro, quantum licevit, ei adhæsisse, etiam si non, quemadmodum cī dōdeca, perpetui fuerunt atque induvisti ipsius comites. Itaque persuaderi nobis baut hīimus, ex ignorantia factum id esse, quod Christum non sequerentur Johannis discipuli; ut l. c. laud. LIGHTFOOTUS conjicit.

S. D. G.

2. 3. 2